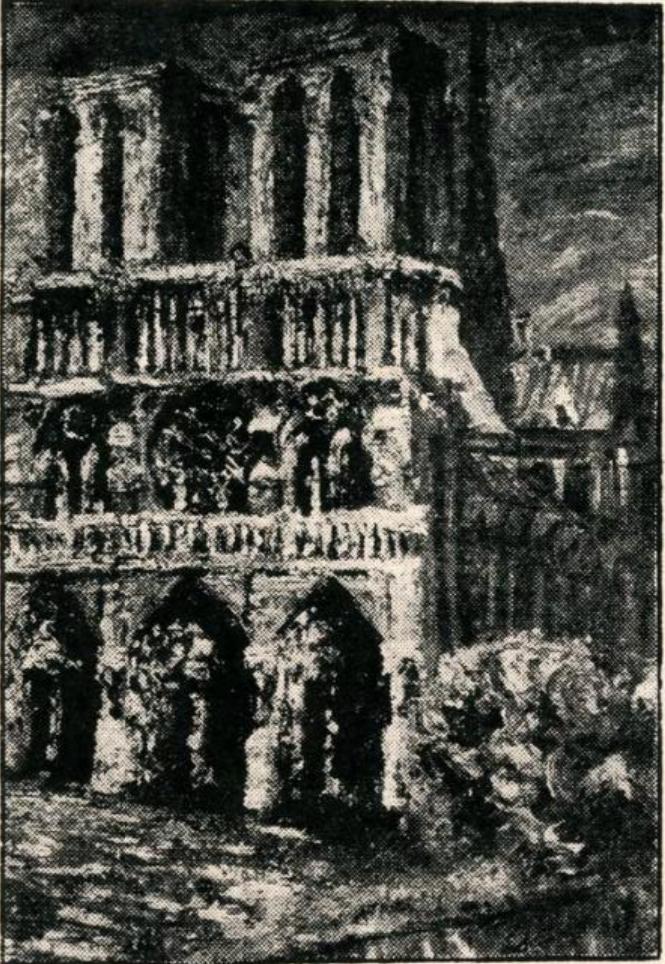

ИЗАО ЖБАТА на Надежда Петровиќ

Надежда Петровиќ: „НОТР ДАМ“

Со голема радост и интересираше деновиве ја гледаме изложбата на Надежда Петровиќ, сликар од чија смрт не делат 45 години. Речиси ретроспективна, оваа изложба никога покажува патот на еден од создавачите на југословенско

сликарство во првата петтина на овој век.

Надежда Петровиќ е родена во Чачак во 1873 година. Потекнува од професорска фамилија на која по традиција уметноста ѝ беше многу близка. Имено, татко ѝ беше сли-

кар и наставник по цртање во чачанската гимназија. Тој уште од детинството на керка си Надежда забележа кај неа талент за сликарство и во нејзиното натамошно развивање гледаше остварување на сè она што самиот не можеше да го дожве. Со своите можности тој го развива талентот на Надежда и по завршување на Вишата женска школа во Белград таа учи сликарство кај познатиот сликар Горѓе Крстиќ. Еден од Надеждините големи советници за уметноста, литературата и југословенскиот патриотизам беше нејзиниот роднина Светозар Зориќ, забележлива општествена личност во културата и науката во Белград.

Темпераментната природа на младата Надежда влива во сè што е напредно, како во сликарството така и во подрачјето на политичко-општествените настани. Академски образована, под влијание на својот учител Горѓе Крстиќ, таа патува во Минхен да ги продолжи своите сликарски студии. Таму веќе работат во школата на Словенецот Ажбе тројца југословенски млади сликари: Јакопиќ, Јама и Гроха, носители на импресионизмот во Словенија. Н. Петровиќ, сообразно на својот оформлен вкус за сликарството, веднаш им прифа и од нив нема да се раздели во својот натамошен живот. Од таа прва фаза на нејзиното сликарство се изложени неколку творби во кои се гледа чувството за динамичен колорит („Брези“).

По враќањето во Белград, ја отвора својата прва самостојна изложба со творби во кои се гледа цврста конструкција на цртежот, сочен колорит со синтетизирана фактура. Токму во овој период се гледа нејзиниот интуитивен пат за фовизам во кој наполно ќе пређе преку една чисто импресионистичка фаза со својот прв престој во Париз („Ресник“, „Ада Циганлија“, „Поречани“). По повод изложбата во „Нова Искра“, пишуваше: „Зар не можеше да најде поубави примери во сликарството од гнилот и болниот разбирање на исто така болните и гнили создавачи на импресионизмот...“

Напоредно со своето сликарство, Н. Петровиќ покажуваше исто така многу големо разбиранье за организацијата на уметничкиот живот во разделената татковина. Нејзината најголема заслуга е организирањето на Првата југословенска изложба во Белград во 1904 година. Мурат, Милиќевиќ, Јама и Јакопиќ организираат и Прва југословенска колонија на уметниците со идеја за југословенство. Многу патува, слика, одржува митинзи за правата на српската жена, пишува статии, ликовни критики, дописи за сите поважни весници во нашата неослободена Југославија. Живее динамично, неуморно. Слика, пејзаж од Скопје, од Призрен, дел од Париз, портрет на „Поречани“, се допишува со Марсиќ, им испраќа на своите писмо од Италија итн. Неуморната југословенска Нада (така ја викаше Мештровиќ) создава и со перо, и со зборови и со четка. Нејзиниот живот е верна слика на културното и општественото движење во земјата „во светот“.

Во 1912 година таа се наоѓа во Париз, каде што сликаше во ателјето на својот пријател Мештровиќ. Љубовта кон татковината веднаш ја враќа во Белград каде стапува во санитетот само со уште една жена. Заедно со војската, таа станува вонредна болничарка која како да е родена само за тоа да гибликува болките на раните воени другари. Овдеденде, во слободното време, не се одмара туку слика, црта, ја запишува историјата со своите дела. Една година по доцна, таа заболе во Скопје од тифус и беше испратена на лекување во Италија. Објавувањето на војната во 1914 година, одново ја враќа на Италија на старата должност во воената болница. Тука ќе оста не до крајот на својот живот, до 1915 година кога умира од тифус на должност во воената болница во Валево, сакана од своите пријатели и соборци, ожалена како ретко кој човек тогаш кога се умираше на стотици. Едно само не доживеа — бајрам локална сликарска слава. Но таа пишуваше на нејзиното сликарство: „На современиците новаторите секогаш им се смешни и луди“ или „за сè се бара време, а за воспитувањето на републиката — подолго време...“

По силата на талентот, нејзиното сликарство на места е како молња што засенува. Нејзиното име е симбол за југословенското сликарство во првата четвртина на овој век.

Јелена Маџан —
ЈОВАНОВИЌ